

■ **recensió**

REVISTA D'HISTÒRIA DE LA FILOSOFIA CATALANA,
Número 4, 2012 | Print ISSN 2014-1572 / Online ISSN 2014-1564
DOI 10.2436/20.3001.02.70 | P. 177-179
<http://revistes.iec.cat/index.php/JOCIH>

Pere Coromines. *La mort austera*, Barcelona: Acontravent 2010

Honorat Jaume i Font

Societat Catalana de Filosofia
hjaume@gmail.com

La vida austera, publicada el 1908, va gaudir d'un èxit editorial enorme en el seu moment, amb traduccions al francès, castellà i italià. Això ens dona idea del prestigi de l'autor tant a casa nostra com a l'estranger, on les recensions el situaven en l'ordre de «l'idealisme transcendental» de Carlyle o Emerson. Caldria situar aquesta obra en el gènere de l'assaig o la literatura d'idees. El to eminentment personal del text, un to amarat de sentimentalisme espiritualista i doblat de raonament assenyat, un to que trasllueix molt l'època, no ens ha de fer perdre el sentit del que l'obra pretenia i que aconseguia en el seu moment: una eficaç reflexió sobre els principis morals de la vida personal i de la vida social. Es tractava de demostrar que una vida coherent i digna era explicable més enllà o més ençà dels principis religiosos d'un cristianisme omnipresent. Que avui això ja no sigui necessari no ens ha d'impedir entendre que va ser una tasca difícil aconseguir-ho. L'obra de Pere Coromines se situa precisament en aquest punt: la fonamentació d'un determinat tipus de vida que pot coincidir amb el cristianisme, pel que fa a qüestions cabdals d'un cert rigorisme purità, però que vol aconseguir fonamentar aquest model merament des de la raó vital i sense hipocresies ni renúncies. L'empresa era, doncs, construir una moral no clerical basada en la consideració racional de la naturalesa humana. Adreçant-se a un públic que estava aconseguint l'accés a la lletra escrita –un públic, sobretot, resultat de les tasques alfabetitzadores i enciclopèdiques dels ateneus– i dirigint-se secundàriament als «homes de lletres» d'un cert esperit crític, l'èxit editorial es va donar perquè aquell públic s'estava creant aleshores a tot Europa. Joan Coromines, fill de l'autor, recorda que fou un «llibre de la mena dels que deixen una empremta inesborrable en els mots, en els conceptes, en la cultura i en la llengua en què s'escriuen».

La mort austera és la darrera part, el cinquè i últim llibre, de *La vida austera*. Al final d'aquesta edició descobrim un recull de cites dels altres quatre llibres que acompanyen *La mort austera*: *Les albes de la vida*, *Els dies venturosos de la joven-*

tut, *La santedat humana* i *Les delícies de la terra*. L'editor incorpora també *l'Elegia de València*, un poema que recorre la vida de l'autor i que fou llegit per Joan Coromines el dia de l'enterrament del seu pare. Hom també agraeix, a banda del pròleg de Carles Duarte, els tres pròlegs de Pere Coromines a les edicions de *La Vida austera* de 1908, 1909 i 1911. No falta tampoc, com passa en d'altres llibres d'aquest autor, la «Història d'aquesta obra» que fa d'introducció. Així, doncs, en poques pàgines hom es pot fer una idea prou ajustada del conjunt de l'obra. Per al gust de la nostra època, aquesta no és pas una mala decisió.

Pere Coromines començà la redacció de *La vida austera* al final de 1905 i l'acabà l'any 1908. Aleshores la seva activitat estava centrada en la redacció dels Pressupostos Extraordinaris de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona i en l'Institut d'Estudis Catalans (1907), com a membre fundador que n'era. De gener de 1909 és una carta de Maragall, que li escriu elogiant l'obra: «he trobat en la vostra expressió una sanitat, una puresa, una força d'estil tan irresistible, que per si sola ja em faria admetre com a bo tot lo que dieu: és la paraula sincera d'un home que parla a fi de bé i amb una claredat meravellosa» (trobem la cita a P. Coromines, *Obres Completes*, Barcelona: Selecta, 1972, p. 1163). En la «Història d'aquesta obra», l'autor mateix n'explica l'origen: «la mort del meu pare, amb la terrible impressió que va produir-me, féu néixer en el meu cor el propòsit de començar un llibre més: una mena d'opuscle exemplar que seguís la vida de l'home, des dels primers dies de la vida fins al darrer sospir, recull d'amables comentaris a l'existència senzilla, on exposaria les pràctiques austeres apreses del meu pare, a les que les devia la salvació del caràcter, i la conquesta d'una nova ventura. Els passos d'una vida austera, d'amor a la veritat, d'energia indomable, de sana previsió, de treball i de sacrifici; els ideals de virtut, i un decidit propòsit de no apartar-me mai de la realitat, guiaven per aquell temps la meva ploma».

La mort austera comença reflexionant sobre la mort i la immortalitat de l'ésser humà. Coromines ofereix una visió allunyada del pessimisme i de la trista resignació davant la mort: l'home actua immortalment i «això és causa de la seva òptima visió de l'existència». Actua immortalment: sap que ha de morir i això l'adoleix, però té en el cor la certesa de la immortalitat. Coromines presenta l'home sant (una santedat laica o humanista, que no correspon al manllevat terme teològic o pietós) com aquell capaç de traslladar el cor al pensament foragitant tothora la presència de la mort. D'aquesta concepció d'immortalitat se'n deriven regles de conducta: «hem d'obrar segons la llei més íntima de la nostra naturalesa immortal, fortificant les columnes vitals de la nostra virtut, que la consideració de la mort debilitaria».

Pere Coromines ens mostra les successives interpretacions que, al llarg de la història, s'han fet de la mort a través del pensament, de la literatura o de l'art. Egipte, Grècia, Galilea, Roma, Europa, el pensament d'Anaxàgores i d'Epícur, el Llibre dels Morts, el poeta Lucreci, la dansa medieval de la Mort,

les pintures de Dürer, les miniatures dels manuscrits, la representació popular de la pervivència després de la mort que recull Dante... L'ésser humà, que se sap immortal, viu el dilema de l'anorreament irracional. Per això Coromines apunta: «la raó humana en la seva divina potència d'invenció ha representat la pervivència del nostre ser». I adverteix el lector que ni per la via intel·lectual ni per la via doctrinària l'ésser humà no assumirà la immortalitat. La vida immortal és el «do natural d'una vida austera plena de noble valentia i de poderosa idealitat». Arribats en aquest punt, l'autor ens descobreix l'escena dels ametlers florits. L'entorn, el paratge i la companyia (la de l'esposa i el fill) menen indistrictablement a la felicitat. Els temps s'oblida i les imatges contingents desapareixen. Aquesta és la vida immortal –dirà Coromines. En aquest punt fa una passa més: els pobles de la civilització occidental podran «actuar immortalment» quan la consideració de la mort s'elimini de la realitat.

L'autor convida a guardar la salut i l'amor. Convé «conservar la salut del cos per assolir la més pura espiritualitat», perquè el dolor físic, en anticipar la certesa de la mort, pertorba la força immortal de l'home. L'amor «és la disposició irresistible del nostre ser». En estimar, la vida de l'home és plena i és immortal. Si no hi ha amor, no hi ha vida, per això Coromines diu: «així si vols viure immortalment la vida, dóna-li al teu cor l'amor que anhela». Altrament, la mentida i la covardia pertorben la immortalitat, porten la presència de la mort i priven de dignitat. Coromines exhortarà a l'acció en parlar de covardia: «quan la societat humana t'ofereix el llorer de la glòria recull tota la bravura del teu cor i pren-lo d'una revolada».

L'afany de foragitar la presència de la mort no ha de fer que l'home ingènument l'oblidi. La mort és trencadora. Trenca tot allò que l'home és capaç de pensar i sentir. Per això no dubta de dir que «com a homes de seny i de virtut, hem de considerar la mort com la fi de la nostra existència, sense enganyar-nos». Coromines no troba prou elements orientadors amb les eines «estrictament humanes». Som a l'àmbit de l'experiència finita i volem envair allò infinit: que una vida segueixi a la vida present –dirà l'autor– «no és cosa que es pugui afirmar ni negar en el camp clos de les concepcions i experiències humanes».

Reflexiona sobre la vellesa i la proximitat de la mort i acaba el penúltim capítol amb una oració laica de la qual n'extrec un fragment: «Caminem valerosament cap a la santedat, cuidem la portentosa meravella del nostre cos, i glatim sempre per una més alta idealitat. Que les nostres accions siguin intenses i poderoses fins a deixar exhaust el tresor de l'existència humana, I així, no oblidant mai que hem de morir, farem recular la imatge de la mort, i quan ens arribi la nostra hora la mirarem de fit a fit, amb tranquil·la bravura». Amb aquestes paraules podria acabar *La vida austera*.